

Effect of BRAIN Model on a Family Relationship and Self-Esteem of Probation Youths¹

Pacharee Tewsikhares²
Ratana Narupatr³

Received: April 4, 2014

Accepted: April 25, 2014

Abstract

This qualitative research aimed to study the effect of BRAIN Model on a family relationship and self-esteem of probation youths. The samples were how many probation youths in Phuket and their parents. The instruments employed in this research were observation and interview. The data was analyzed by content analysis inductive method. The findings showed: 1) Family Relationship could be improved by the activities in the BRAIN Model activity. 2) Self-Esteem of probation youths had been improved by BRAIN Model activity.

Keywords: Self-Esteem, Family relationship, Contemplative education, Probation youths

¹ Research report was funded by Faculty of Education, Phuket Rajabhat University

² Lecturer in Faculty of Education, Phuket Rajabhat University

³ Assistant Professor in Faculty of Education, Phuket Rajabhat University

ผลการใช้กิจกรรมตามรูปแบบ BRAIN Model เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว และการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ¹

ปาจริย์ ต้วสิขเรศ²

รัตนา นฤภัทร³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมตามรูปแบบ BRAIN Model ที่มีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ ดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายคือ เยาวชนที่ถูกคุมประพฤติจากหน่วยงานสถานพินิจและครอบครัวของเยาวชน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือ กิจกรรมจิตตปัญญาตามรูปแบบ BRAIN Model การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ชิ้นงาน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุปอุปนัย (Inductive) จากพฤติกรรมที่แสดงออก ชิ้นงาน บทสัมภาษณ์ ของเยาวชนและผู้ปกครองระหว่างทำกิจกรรมและ ภายหลังจากจัดกิจกรรม ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมที่จัดขึ้นตามแนวทางจิตตปัญญาด้วยรูปแบบ BRAIN Model สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ 2) การเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาด้วยรูปแบบ BRAIN Model

คำสำคัญ: การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสัมพันธ์ในครอบครัว จิตตปัญญาศึกษา
เยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ

¹ งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

² อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำกลุ่มวิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เด็กไทยในวัฒนธรรม “ดุเดือด” การใช้ชีวิตวัยรุ่น “โหดตาสใจ” ที่มีแนวโน้มอาชญากรรมในกลุ่มเยาวชนมากขึ้น สถิติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พบว่า คดีความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย คดีลักทรัพย์ และคดียาเสพติด เป็นสามอันดับต้นๆ ทั้งนี้สาเหตุของความรุนแรงลำดับต้นๆมาจากกลุ่มเพื่อน การชักชวนกันไปทำความผิดโดย

การยั่วยุ สนับสนุนของกลุ่มเพื่อน บางคดีเกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การเรียนแบบพฤติกรรม “โหด มั่น เขี้ยม” จากสื่อและสภาพสังคมที่เด็กพบเห็น (สถาบันรามจิตติ, 2553กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2553) ดังข้อมูลสถิติจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 ถึง 2556

ตาราง จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 – 2556

ฐานความผิด	พ.ศ.				
	2552	2553	2554	2555	2556
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	12,352	14,695	13,845	14,773	15,530
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	10,073	9,742	7,078	6,800	7,260
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	6,388	5,474	4,051	4,086	4,263
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	3,413	2,889	2,282	2,274	2,613
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	2,538	1,812	1,482	1,576	1,636
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพชื่อเสียง และการปกครอง	2,407	2,300	1,615	1,034	1,241
ความผิดอื่นๆ	9,200	7,145	4,696	3,733	4,220
รวม	46,371	44,057	35,049	34,276	36,763

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากสถิติข้างต้นพบว่า จำนวนคดีที่เยาวชนกระทำผิดมากที่สุดคือฐานความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ รองลงมาความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ และความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายซึ่งเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกันตลอดระยะเวลา 5 ปีแม้ว่าจำนวนคดีในภาพรวมจะลดลง แต่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษยังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่

กระทำผิดเพื่อให้มีความพร้อมและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ อย่างไรก็ตาม หากเยาวชนต้องกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม อาจจะมีโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นนอกจากจะมีการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแล้วยังควรต้องพัฒนาความสัมพันธ์ของครอบครัวและพัฒนาสภาพแวดล้อมของเยาวชนด้วยตามผลการวิจัยของณภัทสร บุญเพ็ง (2549) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

พบว่า การกระทำความผิดซ้ำจะมีพฤติกรรมการก่อคดีแบบเดิมเกือบทุกรอบ โดยอธิบายสาเหตุการกระทำผิดในลักษณะการโยนความผิด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำคือ เมื่อออกจากศูนย์ฝึกอบรมแล้วมักไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนและปัจจัยทางครอบครัวผลักดันให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ และชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณีและอุณิสา เลิศโตมรสกุล (2553) เสนอว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดควรได้รับการฟื้นฟู จัดโปรแกรมเพื่อแก้ไข บำบัดและทัศนคติเด็ก และเยาวชนให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง ความอดทน อดกลั้น สามารถควบคุมตนเองไม่ให้กระทำผิดนอกจากนี้ยังจำเป็นต้องจัดโปรแกรมที่มีส่งเสริมความผูกพันทางสังคม เน้นถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นอันดับแรก ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกถึงความรักของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและความเสียใจจากการกระทำผิดของบุตร เพื่อให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความรู้สึกของบุคคลในครอบครัวหากตนเองกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของมนุษย์ที่ประกอบไปด้วยสมาชิกในครอบครัวที่มีความรักความเข้าใจกัน ให้กำลังใจสนับสนุนซึ่งกันและกัน ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญในการหล่อหลอมบุคคลให้พัฒนาสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ (เพ็ญนภา กุลนภาดล, 2555)สถาบันครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญในการป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชน สอดคล้องกับจิตรราภรณ์ จิตรธร (2551) ศึกษาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในฐานความผิดเกี่ยวกับกับทรัพย์ พบว่า มูลเหตุจูงใจที่ทำให้เยาวชนกระทำความผิดซ้ำเกิดจาก การถูกเพื่อนชักชวนหรือทำให้ลอง ความคึกคะนองและ ได้เสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาการกระทำความผิดของเยาวชนไว้ว่า สถาบัน

ครอบครัวต้องเอาใจใส่ดูแล แสดงความรัก ความห่วงใยให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงความรักความอบอุ่นในครอบครัว มีเวลาดูแลพฤติกรรมของเยาวชนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการคบหาสมาคมกับเพื่อน เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเองมากขึ้นเพื่อให้เด็กรับรู้และภูมิใจในคุณค่าของตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นเปรียบได้กับภูมิคุ้มกันของร่างกาย หรือเกราะป้องกันตัว จะช่วยให้เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น มีความเข้มแข็งมากขึ้น และจัดการกับความกังวลและความเครียดที่เกิดขึ้น (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรพรรณ มากบุญ และ สมทรัพย์ สุขอนันต์ (2556) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมเด็กและเยาวชนได้รับการอบรมจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี มีการเห็นคุณค่าในตนเองเปลี่ยนไปในเชิงบวก เด็กและเยาวชนจะมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความเคารพตนเอง ยอมรับว่าตนเองมีความสำคัญและมีความความสามารถ ดังนั้นบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะเป็นบุคคลที่สามารถฝ่าฟันเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตได้

การที่เยาวชนที่ถูกคุมประพฤติจะพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองให้สูงขึ้นนั้น ต้องอาศัยปัจจัยช่วยเหลือหลายด้าน คนในสังคมพร้อมที่จะให้โอกาสแก่เยาวชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนับสนุนจากครอบครัวความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัวจะมีส่วนในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวก และเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ก้าวข้ามการกระทำผิดสู่การเป็นลูกที่ดีและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

ในปัจจุบันมีการนำแนวคิดและวิธีการทางจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการพัฒนามนุษย์มากขึ้นทั้งในรูปของการอบรมและการศึกษาจิตตปัญญาศึกษาเป็นการศึกษาที่เน้นและให้คุณค่าในเรื่อง “การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ” เพื่อเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา รู้เท่าทันมิติ ปรากฎการณ์ด้านในของมนุษย์ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง ได้รับผลกระทบจากมิติหรือปรากฏการณ์ภายนอก เช่น คนอื่น สังคม เทคโนโลยี ผ่านกิจกรรม และกระบวนการที่หลากหลาย มีเป้าหมายก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางความคิดและจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเองและสรรพสิ่ง ส่งผลสู่การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติและปัญญา มีความรัก ความเมตตาต่อตนเองและสรรพสิ่ง (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2551)

ปีการศึกษา 2552 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตได้เข้าร่วมภาคีเครือข่าย 25 มหาวิทยาลัย เข้าร่วมอบรมโครงการเพิ่มขีดความสามารถคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สู่การเป็นสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จากนั้นได้นำกระบวนการจิตตปัญญาเข้าสู่การจัดการเรียนรู้และพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชื่อว่า BRAIN Model ระยะแรกได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาชีพครูและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จิตตปัญญาศึกษา “contemplative education” เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะมลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกาก่อตั้งขึ้นโดยเชอเกียมตุงปะรินโปเช บณฐานของพุทธศาสนิกายวัชรยานที่มหาวิทยาลัยนาโรปะการปฏิบัติเชิงจิตตปัญญา (contemplative

education)หมายถึงการศึกษาที่มุ่งเน้นการสืบค้นสำรวจภายในตนเองการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการรับฟังด้วยใจเปิดกว้างซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้จักตนเองการหยั่งรู้และความเปิดกว้างยอมรับความหลากหลายและอุดมของโลกทั้งนี้จากการตระหนักเข้าใจตนเองจะส่งผลให้เกิดความชื่นชมในคุณค่าของประสบการณ์ของผู้อื่นด้วยเช่นกัน จิตตปัญญาศึกษา เป็น คำ แปล ของ คำ ว่า “Contemplative Education” ซึ่งแปลโดย ศาสตราจารย์สุมนอมรวีวัฒน์โดยมีคำอธิบายที่ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้พิจารณาว่าหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญการศึกษาที่เน้นการพัฒนาด้านในอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆโดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตาอ่อนน้อมต่อธรรมชาติมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (ชลลดา ทองทวี, 2551)

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาตามรูปแบบ BRAIN Model ประกอบด้วย ขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้(ปาจรีย์ ติวสิขเรศ และรัตนา นฤภัทร, 2552)

B: Be present at the moment ขึ้นสำรวจความคิดทำจิตสงบ สร้างสมาธิให้กับผู้ร่วมกิจกรรม เตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับกิจกรรมต่อไป

R: Realize the importance of learning ขึ้นเปิดประตูความคิด จุดประกาย ยั่วยุให้เกิดความคิดให้ผู้เข้าร่วมได้ปฏิบัติกิจกรรมที่นำไปเกิดความคิดใหม่ๆจากกิจกรรมที่สร้างสรรค์

A: Appreciatively listen to others’ perspectives แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดของผู้อื่นที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม

I: Incorporate learning within yourself ทบทวน ใคร่ครวญ สรุป ประมวลความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนเองจากการทำกิจกรรมและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

N: Naturalize the learning you have experienced in order to value it การรายงานผลการสรุปความคิดของตนเอง และสิ่งที่ตนจะเปลี่ยนแปลง สิ่งที่ตั้งใจจะทำต่อผู้อื่น

ทีมผู้วิจัยและสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดภูเก็ตจึงสนใจจะนำกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาด้วยรูปแบบ BRAIN Model มาใช้ในการพัฒนาสร้างเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติโดยมีสมมติฐานว่า กระบวนการทางจิตตปัญญา ที่มุ่งให้เยาวชนได้สำรวจความคิดของตนเอง พร้อมทั้งรับฟังผู้ปกครอง คนในครอบครัว ตลอดจนคนรอบข้าง ด้วยใจที่เปิดกว้าง จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าในตนเอง และสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองและเยาวชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยกิจกรรมจิตตปัญญาตามรูปแบบ BRAIN Model
2. เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่เข้าร่วมด้วยกิจกรรมจิตตปัญญาตามรูปแบบ BRAIN Model

กรอบแนวคิด

กระบวนการทางจิตตปัญญา เป็นวิธีการที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้จากภายใน เป็นการสำรวจจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง อย่างใคร่ครวญ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเองคุณค่าของบุคคลและสิ่งต่างๆรอบตัวซึ่งจะนำไปสู่การเห็นความ

เชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างตนเองกับบุคคลและสิ่งรอบตัว

BRAIN Modelเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา ที่มุ่งให้เยาวชนและผู้ปกครองได้เปิดประตูความคิด ไตร่ตรอง ใคร่ครวญกับคุณค่าและความสัมพันธ์ของตนเองและคนในครอบครัวพร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นที่ผ่านการไตร่ตรองจากเยาวชนและผู้ปกครองจากครอบครัวอื่นด้วยการฟังอย่างลึกซึ้งในวงสนทนา และนำไปสู่การประมวลความคิดจนเป็นข้อสรุปของตนเอง

ดังนั้น กิจกรรมตามรูปแบบ BRAIN Modelจึงเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ปกครองและสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับเยาวชนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งการดำเนินกิจกรรมเป็น 3 ระยะคือ

- 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเยาวชนและครอบครัวที่ถูกคุมประพฤติ
- 2) การออกแบบกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาตามรูปแบบ BRAIN Model โดยจัดให้กับเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติและต้องมารายงานตัวพร้อมกับผู้ปกครองตามระยะเวลาที่สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดภูเก็ตกำหนดไว้การจัดกิจกรรมให้กับเยาวชนและครอบครัวมีจำนวน 2 ครั้ง ห่างกัน 2 สัปดาห์ กิจกรรมแต่ละครั้งจะแตกต่างกัน แต่เป็นไปตามรูปแบบ BRAIN Model โดยมีกิจกรรมดังนี้

ขั้น B: Be present at the moment
ขั้นสำรวจความคิดทำจิตสงบ เตรียมตนเองให้มีสมาธิพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมในขั้นต่อไป

กิจกรรมครั้งที่ 1 กิจกรรมนับเลข 1-60 โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าตัวเลขใดมี เลข 3 และเลข 6 ให้ใช้วิธีการตบมือแทนการออกเสียง ครั้งที่ 2 กิจกรรมสมดุลง่ายๆ ให้ผู้เข้าร่วมเริ่มทำด้วย ยืนขาเดียวและโน้มตัวไปข้างหน้าให้มากเท่าที่จะรักษาสมดุลได้ด้วยตนเอง หลังจากนั้นให้จับคู่ผู้ปกครองและเยาวชน ทำท่าเดิมโดยช่วยกันประคองกันไว้ สังเกตความสามารถในการรักษาสมดุลระหว่างครั้งที่ทำเดี่ยวและทำเป็นคู่

ขั้น R: Realize the importance of learning ขั้นเปิดประตูความคิด จุดประกายให้คิดผ่านกิจกรรมและ **ขั้น A: Appreciatively listen to others' perspectives** เป็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดความรู้สึกระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกัน

กิจกรรมครั้งที่ 1 รุปบอกความคิดให้ผู้เข้าร่วมเลือกภาพที่ตนเองชอบจากภาพที่แสดงไว้และนำมาบอกเล่าความคิด ความรู้สึกที่มีต่อภาพและการแต่งหน้าเค้กร่วมกันของครอบครัวครั้งที่ 2 กิจกรรมย้อนรอยเปิดวิถีเื่อการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 1 ของเยาวชนและครอบครัวที่ได้ทำร่วมกัน

ขั้น I: Incorporate learning within yourself ทบทวน ใคร่ครวญ ตกผลึกความคิด สรุปลงเป็นความตั้งใจ หลังจากได้ทำกิจกรรมและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้น N: Naturalize the learning you have experienced in order to value it การรายงานผลการสรุปความคิดของตนเองต่อผู้อื่น เป็นขั้นที่ให้เยาวชนและผู้ปกครองกล่าวถึงผลลัพธ์ จากการร่วมกิจกรรมและบอกถึงสิ่งที่จะปฏิบัติต่อตนเองและคนในครอบครัวต่อผู้ร่วมกิจกรรม

3) การติดตามพฤติกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม เป็นระยะเวลา 6 เดือน

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัย คือ เยาวชนที่ถูกคุมประพฤติจากหน่วยงานสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดภูเก็ตและมาเข้าร่วมกิจกรรมการติดตามความประพฤติจำนวน 30 ครอบครัว ใช้การเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง มีจำนวน 3 ครอบครัวโดยมีเกณฑ์ การคัดเลือก ดังนี้

- 1) เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมครบ 2 ครั้ง
- 2) เยาวชนที่พาผู้ปกครองมาเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ครั้ง และเป็นผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ด้วยกัน
- 3) เยาวชนและผู้ปกครองอนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

ระยะแรกเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติและครอบครัวด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร ในลำดับต่อมา เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมและติดตามพฤติกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึกพฤติกรรมความคิดเห็น การเห็นคุณค่าในตนเองและปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองและเยาวชนที่แสดงออกระหว่างดำเนินกิจกรรม และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยติดตามพฤติกรรมและ ความสัมพันธ์ในครอบครัวของครอบครัวเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 ครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุปอุปนัย (Inductive) จากพฤติกรรมที่แสดงออก บทสัมภาษณ์ ของเยาวชนและผู้ปกครองระหว่างทำกิจกรรมและ ภายหลังจากจัดกิจกรรม

ผลการวิจัย

การวิจัยเป็นการนำเสนอตามขั้นตอนการดำเนินงานมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเยาวชนและครอบครัวที่ถูกคุมประพฤติ

ตอนที่ 2 ผลการดำเนินกิจกรรม

ตอนที่ 3 การติดตามพฤติกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเยาวชนและครอบครัวที่ถูกคุมประพฤติ

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษามัธยมศึกษา มีบางส่วนที่ไม่รู้หนังสือ ประกอบอาชีพรับจ้าง เช่น ทำสวนยาง กรีดยาง ขายของ เป็นต้น สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวมีทั้งที่เยาวชนอยู่กับพ่อแม่และบางครอบครัวเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ขาดพ่อหรือแม่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมักจะเป็นแบบห่างเหิน เพราะ ผู้ปกครองใช้เวลากับการทำมาหากินมากกว่าการได้ดูแลพูดคุยกับเยาวชน เด็กเป็นวัยรุ่นที่ไม่มีผู้ใหญ่คอยเอาใจใส่ดูแล ซึ่งเป็นการผลักดันให้ไปทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะ ด้านยาเสพติด ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าครอบครัว ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้เวลาการทำมาหากินมากกว่าให้เวลาแก่เยาวชน แม้แต่ครอบครัวของเยาวชนที่พ่อแม่มีฐานะก็แทบไม่มีเวลาได้พูดคุยกับเยาวชน ยังให้เวลาไปอาชีพการงานมากกว่าจึงทดแทนความรักและปรารถนาดีด้วยการให้เงินทองสิ่งของต่างๆที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นในปัจจุบัน เช่น โทรศัพท์มือถือ รถจักรยานยนต์ดั่งนั้น เยาวชนที่มีบรรยากาศครอบครัวที่แตกต่างกัน มีผลลัพธ์ออกมาเช่นเดียวกัน

การศึกษาของเยาวชนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นเด็กหลัง

ห้อง ไม่ได้รับการยอมรับจากครู ไม่ได้รับการชื่นชมในด้านการเรียนหรือกิจกรรมใดๆในโรงเรียน โลกทางวิชาการจึงดูมืดมนไม่เห็นเส้นทางในการศึกษาต่อในระดับสูง บางคน จึงสร้างจุดเด่นให้แก่ตนเอง เพื่อให้กลุ่มเพื่อนยอมรับ เช่น การสักตามร่างกาย การระเบิดหู การเข้าแก๊งเด็กแว้นการใช้ยาเสพติด และการลักขโมย

คดีที่ทำให้เยาวชนต้องถูกควบคุมความประพฤติ มี 2 ประเภท คือ ยาเสพติดจำพวกยาบ้า และการลักขโมย ส่วนใหญ่เกิดจากการมีพฤติกรรมเลียนแบบเพื่อน การตามเพื่อน มียาเสพติดไว้ในครอบครอง เยาวชนที่ถูกจับ จากการสัมภาษณ์พบว่า เป็นระยะเริ่มต้นในการทดลองใช้ยาเสพติด หรือมีเยาวชนบางคนให้ข้อมูลว่า ยาบ้าที่ถูกจับได้ที่ตัวเองนั้น เป็นของที่เพื่อนฝากไว้ ตนเองไม่ได้ติดยาเสพติด ไม่ว่าเหตุผลของการถูกจับกุมจะเป็นอย่างไร แต่สามารถกล่าวได้ว่า เป็นเยาวชนที่เพิ่งทำความผิดเป็นครั้งแรก

ตอนที่ 2 ผลการดำเนินกิจกรรม

การจัดกิจกรรมเพื่อติดตามเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ ทางสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดภูเก็ตกำหนดให้เยาวชนจะต้องมากับผู้ปกครอง ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่จะมาอยู่กับพ่อหรือแม่ บางคนมากับญาติผู้ใหญ่ บางครอบครัวมีสมาชิกตามมาด้วย เช่น น้อง หรือพี่ และมีครอบครัวของเยาวชนชาย มีภรรยามากับแม่ของเยาวชนด้วย นอกจากนี้ มีเยาวชนมารายงานตัวโดยไม่มีผู้ปกครองมาด้วย โดยให้เหตุผลว่า พ่อแม่ อยู่ต่างจังหวัด ครอบครัวที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างต้องลา งานมา อย่างไรก็ตามผู้ปกครองก็มีความตั้งใจที่จะมากับเยาวชน แม้ว่าบางครอบครัวผู้ปกครองจะไม่สามารถมาได้ต่อเนื่องทั้ง 2 ครั้ง

พฤติกรรมกรรมการแสดงออกของเยาวชนและผู้ปกครองในกิจกรรมแต่ละขั้นเป็นไป ดังนี้

ขั้น B: Be present at the moment ขั้นสำรวจความคิดทำจิตสงบ เตรียมตนเองให้พร้อม เรียนรู้กิจกรรมนับเลข 1-60 การนับเลขในรอบแรก ผู้เข้าร่วมไม่สามารถทำตามเงื่อนไขได้ ขณะที่ผู้เข้าร่วมในวงนับเลขไล่ลำดับมาเรื่อยๆ สมาชิกท่านอื่นก็แสดงสีหน้าลึบอยู่ตลอดว่าจะนับเลขได้ถูกหรือไม่ แต่เมื่อผ่านไปผู้เข้าร่วมสามารถนับเลขได้จนถึง 60 ได้ หลังจากนั้นได้ครบสมาชิกพร้อมใจกัน ตบมือและส่งเสียงแสดงความดีใจ แสดงว่า ผู้เข้าร่วมมีสมาธิและพร้อมจะดำเนินกิจกรรมต่อไปและ กิจกรรมสมดุร่างกาย เป็นกิจกรรมที่เยาวชนและผู้ปกครองจะต้องมีการถอดกัน การสัมผัสกัน ซึ่งเป็นอาการที่แสดงออกถึงความรัก เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเลยในการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว เยาวชน จึงสังเกตได้ว่า การทำกิจกรรมที่ทำเป็นคู่ระหว่างเยาวชนและผู้ปกครอง จะเริ่มได้ช้า และท่าทางที่ทำจะเป็นเพียงการจับมือกัน มีส่วนน้อยที่เป็นการยื่นพียงกัน หรือโอบกักรวมกันนอกจากจะทำให้ผู้เข้าร่วมสนใจกิจกรรมที่ทำแล้วยังให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ว่า การช่วยเหลือดูแลกันและกัน โดยเฉพาะคนในครอบครัวจะทำให้สามารถผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ไปได้

ขั้น R: Realize the importance of Learning ขั้นเปิดประตูความคิด จุดประกาย ยั่วให้เกิดความคิด. และ ขั้น A: Appreciatively listen to others' perspectives แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการบอกเล่าความคิด ความรู้สึกที่มีต่อภาพ เพื่อให้ผู้พูดได้นำเสนอความคิด ความรู้สึก ต่อผู้อื่น อีกทั้งยังได้เป็นการฝึกฟังผู้อื่นภายในกลุ่ม ผู้ที่ไม่ค่อยกล้าแสดงออก จะพูดน้อย สั้นๆ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมนี้ เป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เข้ากลุ่มได้สื่อสารความคิด ความ

ต้องการของตนเองต่อผู้อื่นและ กิจกรรมแต่งหน้าเค้ก เป็นการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่ต้องใช้ความนุ่มนวล ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งในชีวิตประจำวันทั่วไป มีทำให้เยาวชนและผู้ปกครองได้พูดคุยกันอย่างใกล้ชิด ผ่านการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การถ้อยทีถ้อยอาศัยในการทำงาน หลังจากนั้นก็ให้สมาชิกป้อนเค้กให้กัน กิจกรรมนี้จะช่วยกระชับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวให้เพิ่มขึ้น แม้เพียงเวลาสั้นๆแต่น่าสังเกตว่า ภาพที่ถูกแต่งบนหน้าเค้กส่วนใหญ่เป็นรูปหัวใจ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชนและผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองและเยาวชนได้อยู่ใกล้ชิด เกิดความอบอุ่น และมีความสุขในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ส่วนกิจกรรมย้อนรอยเปิดวิดีโอการทำกิจกรรมของเยาวชนและครอบครัวได้ทำร่วมกันในครั้งก่อนสังเกตได้ว่าผู้เข้าร่วมให้ความสนใจและติดตามว่า จะมีภาพของตนเองปรากฏในช่วงใด กิจกรรมนี้เป็นการเชื่อมต่อความรู้สึกระหว่างกิจกรรมที่ผ่านมาและกิจกรรมที่จะดำเนินต่อไป ตามมาด้วยกิจกรรม ปิดตาหารักที่แยกกลุ่มผู้ปกครองและเยาวชน ผู้เข้าร่วมผูกผ้าปิดตา และจับคู่กันระหว่างเยาวชนและผู้ปกครอง โดยทั้งสองฝ่ายไม่เห็นว่าคุณคู่ของตนเป็นใคร หลังจากนั้นให้ทั้งสองฝ่ายได้พูดความรู้สึกเบื้องต้นของตัวเองในฐานะผู้ปกครอง และในฐานะลูก ให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับรู้และเข้าใจข้อความที่ถ่ายทอดจากผู้ปกครองสู่เยาวชน จะบอกกล่าวให้รับรู้ว่าการกระทำของพ่อแม่ที่ไม่ถูกใจเยาวชน ไม่ตรงกับความต้องการของเยาวชน เป็นเพราะ ความรักและปรารถนาดีอยากให้เยาวชนได้ดี และเน้นย้ำว่าไม่มีพ่อแม่คนไหนไม่รักลูก จึงขอให้เยาวชนได้เข้าใจพ่อแม่ของตนเอง กิจกรรมนี้ผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นผู้ปกครองจะพูดมากกว่าเยาวชน ข้อความต่างๆที่กล่าวออกมา เป็นความรู้สึกที่อยากบอกให้ลูกของตนเองรับรู้ถึงความปรารถนาดีของห้วอกคนเป็นพ่อ

หรือแม่ ส่วนเยาวชนความในใจของเยาวชนที่ถ่ายทอดออกมาจะเป็น การเรียกร้องหรือร้องขอให้ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ให้เข้าใจและไม่จับผิดการกระทำต่างๆ เพราะทำให้รู้สึกอึดอัด หลังจากนั้นจึงให้เปิดผ้าปิดตา และให้เยาวชนไปหาผู้ปกครองที่แท้จริง และให้พูดความรู้สึกซึ่งกันและกันอีกครั้งกิจกรรมนี้ทำให้ผู้ปกครองได้เข้าใจจิตใจของผู้ที่เป็นลูก ส่วนลูกเองก็ได้เข้าใจความคิดและหัวใจของผู้ที่เป็นพ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองคนใด ก็ล้วนแต่มีความรักและความห่วงใยต่อลูกเช่นเดียวกันทุกคนครอบครัวนอกจากนี้ยังมีเสียงสะท้อนจากเยาวชนว่า ไม่ใช่มีเพียงผู้ปกครองของตนเท่านั้นที่พูดและกระทำ เช่นที่ได้เห็นเป็นประจำในครอบครัวตนเอง ส่วนผู้ปกครองเองก็เปรียบเทียบว่าลูกของตนและเยาวชนคนอื่นๆ ก็มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน ทำให้เข้าใจความคิดของลูกของตนเองที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นมากขึ้น

ขั้น: Incorporate learning within yourself ทบทวน ใคร่ครวญ สรุปเป็นการเขียนความตั้งใจ หลังจากได้ทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเยาวชนและผู้ปกครอง เยาวชนได้แสดงความตั้งใจว่าจะทำตนเป็นคนดีของพ่อแม่ ไม่อยากทำให้พ่อแม่ผิดหวังซ้ำอีก ส่วนผู้ปกครองก็จะสื่อให้เห็นถึง ความรักและปรารถนาดีที่มีต่อลูก และพยายามพูดคุย ลดช่องว่างกับลูกให้น้อยลงรับฟังกันและกันให้มากขึ้น

ขั้น N: Naturalize the learning you have experienced in order to value it รายงานผลเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้สึกจากการทำกิจกรรม กล่าวถึงผลลัพธ์ ความคิดความรู้สึกจากการร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง ให้กับผู้เข้าร่วมทั้งหมดฟัง โดยผู้ปกครองจะกล่าวถึง ความพยายามเปลี่ยนแปลงตนเอง สร้างความใกล้ชิดกับเยาวชนให้มากขึ้น เนื่องจากเห็นความสำคัญของการสื่อสารอย่างเปิดใจกับเยาวชนส่วนเยาวชนก็จะแสดงความ

เข้าใจถึงความห่วงใย ความรักและปรารถนาดีของผู้ปกครอง ส่วนเยาวชนได้ให้คำสัญญาว่าจะเป็นคนดี ไม่ทำความผิดซ้ำอีก

ตอนที่ 3 การติดตามพฤติกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม

หลังจากจัดกิจกรรมเสร็จ 2 ครั้ง ผู้วิจัยได้ติดตามไปเก็บข้อมูล โดยเลือกกรณีศึกษา 3 กรณี เป็นเยาวชนที่พาผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ด้วยกันมาเข้าร่วมกิจกรรมครบ 2 ครั้งและอนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้

กรณีศึกษาที่ 1

สภาพครอบครัว พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมารับจ้างกรีดยางในจังหวัดภูเก็ต บิดามีอายุสูงกว่ามารดาหลายปี มีลูกชายคนเดียว เรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้เข้าศึกษาต่อสายอาชีพ แต่เรียนได้ไม่ถึง 1 ภาคเรียนก็มีเหตุให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเนื่องจากความผิดปกติเกี่ยวกับยาเสพติด

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารกันมากขึ้นเยาวชนกระตือรือร้นในการหางานทำ โดยติดตามเพื่อนข้างบ้านไปสมัครงานในห้างสรรพสินค้า ในจังหวัดภูเก็ต ตื่นตัวและรับผิดชอบที่จะไปทำงาน ผู้ปกครองสบายใจที่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความรู้สึกทางบวกต่อลูก และมีการพูดคุยระหว่างกันมากขึ้น เวลาผู้ปกครองถามความเป็นไปหรือกิจกรรมแต่ละวันจากเดิมหงุดหงิดที่ต้องตอบคำถามราคาญที่ผู้ปกครองจะเข้ามายุ่งกับการดำเนินชีวิต ก็เปลี่ยนเป็นการบอกเล่ากิจกรรมแต่ละวัน และการทำงานทำให้ขอเงินจากผู้ปกครองน้อยลง

“ลูกคุยกับพ่อกับแม่มากกว่าแต่ก่อน ไม่ออกอาการอึดอัด พืดพืดหรือรำคาญ เวลาที่ถามนู่นถามนี้ รู้สึกจะคุยกันได้มากขึ้น นานขึ้น เขาก็มาเล่าว่าวันนี้ทำอะไรบ้าง บางทีบางเรื่องเราก็ถามบางทีก็ไม่ถามมาก เดียวโกรธกันอีก แต่ที่โกรธเดี๋ยวนี้ก็ไม่มีแล้วนะ จะหยิบเงินไปใช้ก็บอก เราก็ดูๆบ้าง แต่รู้สึกเงินไม่หาย ก็ดีใจที่ทำงานทำแล้ว อยากให้กลับไปเรียนต่อด้วย”

แม่ กรณีศึกษาที่ 1

“ก็ทำงานทำได้ ก็ดีจะได้ไม่ต้องขอเงินพ่อกะแม่มาก รู้ว่าเขาดีใจ เราก็ดีใจเหมือนกันนะ จริงๆ มันก็คุยกันได้ ไม่รู้ทำไมเมื่อก่อนไม่เอาเลย”

เยาวชน กรณีศึกษาที่ 1

กรณีศึกษาที่ 2

สภาพครอบครัว เยาวชนอาศัยอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยงที่มีอายุน้อยกว่าแม่ ประกอบอาชีพเป็นผู้ดูแลห้องเช่ารายวันขนาดเล็กแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต เยาวชนและครอบครัวอาศัยอยู่ที่ห้องเช่าแห่งนั้น เยาวชนมีน้องที่เพิ่งคลอดจากแม่และพ่อเลี้ยง พ่อเลี้ยงและเยาวชนมีช่องว่างระหว่างวัยไม่มากนัก ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปด้วยดี เป็นครอบครัวที่เข้าใจและยอมรับในตัวเยาวชน ให้โอกาสแก่ตัวให้ความสนทนาคอยดูแลเยาวชนตามสมควร มีการพูดคุยปรึกษา ซึ่งเยาวชนให้ความไว้วางใจ พ่อเลี้ยงมาขอคำปรึกษาเรื่องต่างๆ นอกจากนั้น เยาวชนมีความสนิทสนมกับป้า ให้ความเคารพเสมือนแม่ ไปมาหาสู่เป็นประจำ เยาวชนจบการศึกษาภาคบังคับในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเลือกเส้นทางเดินชีวิตที่จะหางานทำแทนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนสามารถหางานทำได้ที่สนามบิน เป็นพนักงานทำความสะอาดห้องผู้โดยสารในเครื่องบิน เป็นสิ่งที่สร้างความภาคภูมิใจให้เยาวชน เยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น รับรู้ว่าคนที่บ้านก็ดีใจกับการทำงานของตนเอง หลังเลิกงานเยาวชนกลับมาเล่าให้ฟังเกี่ยวกับงานและสภาพบนเครื่องบิน ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ที่เยาวชนไม่เคยสัมผัสมาก่อน เยาวชนแบ่งรายได้ให้กับป้าและซื้อของเล่นให้กับน้องที่เพิ่งคลอดด้วย

“จะว่าไปเขาสนิทกับเรามากกว่าแม่เขาก็คงอาจจะช่องว่างระหว่างวัยน้อย คุยกันได้ทุกเรื่อง เราก็นำเขาไป ตอนนี่ก็เดือนๆปรามๆเรื่องยา เรื่องเพื่อนเขาว่าเล็ก แต่เราก็ยังต้องดูๆกันไป ส่วนใหญ่เขาจะไปหาป้า เขารักเหมือนแม่ให้เงินป้าใช้แต่ไม่ได้ให้แม่ เขารักไอ้ตัวเล็กเวลากลับบ้านก็จะมาเล่นมากอดมาหอมซื้อของเล่นให้”

พ่อเลี้ยง กรณีศึกษาที่ 2

“ญาติที่เขาทำงานที่นี้อยู่แล้ว พาไปสมัคร ไม่คิดว่าเขาจะรับ ได้ขึ้นเครื่องบิน รู้ว่าในเครื่องเป็นยังไง เราจะทำความสะดวกตอนเครื่องบินลง ดินะได้เงินด้วย นี่ก็คิดๆเรื่องเรียนอยู่เหมือนกัน”

เยาวชน กรณีศึกษาที่ 2

กรณีศึกษาที่ 3

สภาพครอบครัว เป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว พ่อกับแม่แยกทางกันตั้งแต่ลูกยังเล็ก เยาวชนมีน้องสาว 1 คน พ่อมีธุรกิจเกี่ยวกับการซักรีด ลักษณะการดูแลลูก พ่อเป็นคนกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตให้ลูก การแสดงออกถึงความรัก คือ การจัดหาข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ลูกต้องการ เช่น โทรศัพท์มือถือ มอเตอร์ไซด์ เป็นต้น

การกระทำนี้เป็นความภูมิใจของผู้ปกครองที่สามารถทำให้เยาวชนมีความทัดเทียมกับคนอื่นในสังคม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนจะเป็นแบบห่างเหิน เยาวชนรู้สึกไร้ค่า ไม่ชอบใจลักษณะการดูแลของผู้ปกครองอย่างไรก็ตามหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพอพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว สร้างความใกล้ชิดสนิทสนมให้มากยิ่งขึ้น โดยหาเวลารับประทานอาหารด้วยกัน และก็จะพูดคุยกันระหว่างกินข้าว พอปรับทัศนคติรับฟังลูกให้มากขึ้น จากเดิมที่มักจะไม่ฟังลูกพูดให้จบ แต่เยาวชนยังไม่ได้เปิดใจกับผู้ปกครองทั้งหมด ยังมีกำแพงบางอย่างอยู่ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมที่จัดให้เป็นกิจกรรมที่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

“กิจกรรมที่จัดให้ดีมากเลยนะ ทำให้เราได้พูดได้ฟังกันมากขึ้น เพราะถูกบอกว่าให้ฟัง มันก็ต้องฟัง กลับมาก็พยายามกินข้าวกับลูกนะ ก็สอนๆอบรมๆ กันตอนกินนี่แหละ ผมก็พยายามชดเชยที่เราไม่มีแม่หาของที่ลูกอยากได้ กล้าพูดเลยว่า ถ้าเทียบกับเด็กคนอื่น ๆ ลูกผมก็ไม่ได้ด้อย มีของที่วัยรุ่นๆเขาอยากได้ทั้งเพนะ ผมก็เสียใจที่ลูกทำผิดพลาด แปลว่าตัวเราเองก็ดูแลเขาไม่ดีคิดแต่จะหาเงินให้ลูกสบาย ตอนนี้ต้องคุยกับเขาให้มากขึ้นด้วย รับฟังลูกให้มากกว่าแต่ก่อน”

พ่อ กรณีศึกษาที่ 3

“ก็คืนะที่พ่อฟังมากขึ้น แต่ว่ายังชอบบ่น และพูดมากเหมือนเดิมแหละ รู้ว่าเป็นห่วงแต่ไม่ต้องพูดมากนักน่าจะดีกว่า ตั้งใจจะเป็นคนดี เดียวก็กลับไปเรียนแล้ว ก็อยากตั้งใจเรียนให้จบ ตอนนั้นก็ไปช่วยงานพ่อบ้างนะ”

เยาวชน กรณีศึกษาที่ 3

สรุปผลการวิจัย

กิจกรรมที่จัดขึ้นตามแนวทางจิตตปัญญาด้วยรูปแบบ BRAIN Model สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ จากกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และพูดคุยกันระหว่างเยาวชนและผู้ปกครอง และการอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องฟังอีกฝ่ายพูด ทำให้เกิดการเข้าใจกันมากขึ้นจึงส่งผลให้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีแนวโน้มดีขึ้น

เยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองที่ดีขึ้น ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาจากพฤติกรรมการทำงานทำ การแบ่งปันรายได้หรือสิ่งของที่ได้มาให้กับสมาชิกในครอบครัวและผู้มีพระคุณ เยาวชนรับรู้ได้ว่า ตนเองได้รับการยอมรับจากสมาชิกในครอบครัว

อภิปรายผล

กิจกรรมที่จัดขึ้นตามรูปแบบ BRAIN Model สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนได้ เยาวชนที่ผ่านกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาด้วยรูปแบบ BRAIN Model ได้มองเห็นคุณค่า ความสำคัญของตนเอง มองเห็นความรักและปรารถนาดี การให้อภัยจากครอบครัว เยาวชนที่เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น เห็นว่าตนเองมีศักยภาพ มีความสามารถในการทำสิ่งต่างๆที่เป็นประโยชน์ได้และได้รับความเข้าใจจากครอบครัว จึงทำให้เยาวชนได้เปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม ดังที่ อณินทร์ วาริรัตน์กุล (2545) กล่าวว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว มีบทบาท และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทัศนคติและพฤติกรรมยาเสพติดของเด็กวัยรุ่น ครอบครัวที่สมาชิกมีความใกล้ชิดผูกพัน ห่วงใยกัน ดูแลเอาใจใส่ มีการให้คำแนะนำปรึกษาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน จะเป็นพื้นฐานที่ส่งผลต่อสมาชิกในครอบครัว

โดยเฉพาะวัยรุ่นให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถเผชิญกับสถานการณ์และสิ่งยั่วยุต่างๆภายในสังคมได้อย่างเหมาะสม (พรพรรณ มากบุญ และสมทรัพย์ สุขอนันต์, 2556)

ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีขึ้นส่งผลให้เยาวชนได้รับรู้และเข้าใจในความปรารถนาดีของผู้ปกครองและคนในครอบครัวที่มีต่อตนเองเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ คารมปราษฎ์ คล้ายแก้ว (2557) ที่ศึกษาพบว่าการถ่ายทอดทางสังคมจากครอบครัวมีอิทธิพลทางบวกโดยอ้อมต่อพฤติกรรมจริยธรรม ดังนั้นความสัมพันธ์ในครอบครัวและการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว จึงมีบทบาทสำคัญในการปรับพฤติกรรมของเยาวชน และเป็นไปตามที่มาสโลว์ (Maslow, 1970) กล่าวว่า ความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคล มี 2 ส่วน คือ (1) การนับถือตนเอง (Self-respect) คือ ความต้องการเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง มีความสามารถทำสิ่งต่างๆให้สำเร็จได้ ต้องการเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความเป็นอิสระ (2) การเห็นคุณค่าที่บุคคลอื่นมีให้ (Esteem Other) คือ ความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือจากคนอื่น การมีชื่อเสียงเกียรติยศ ความเด่นดัง การได้รับการยอมรับความสนใจ ได้รับความสำคัญ หรือได้รับคุณค่า

การเข้าใจกันระหว่างเยาวชนและครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการปฏิบัติเป็นคนดีของเยาวชน มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย ในยุทธศาสตร์ครอบครัว ที่เน้นให้ครอบครัวมีการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง การให้เวลา (สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

เยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองที่ดีขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้พูดแสดงความคิดเห็นกับผู้ปกครองสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นเยาวชนกลุ่มนี้สามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้จากกิจกรรมที่ทำให้ได้แสดงความสามารถหรือความคิดเห็นการได้รับการยอมรับจากคนในครอบครัว สอดคล้องกับการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนชายในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกาญจนาภิเษก ที่ใช้กิจกรรมบูรณาการที่พบว่า เยาวชนชายที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งการเห็นคุณค่าในตนเองด้านทั่วไป ด้านบุคคลที่มีความสำคัญกับตน ด้านโรงเรียน ด้านการศึกษาและการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวม สูงกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม (พาฝัน อารีมา, 2547)

กิจกรรมที่จัดขึ้นตามรูปแบบ BRAIN Model สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนได้ เนื่องจากกระบวนการจัดกิจกรรมมีการเตรียมให้ผู้เข้าร่วมสนใจกับกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้คิดใคร่ครวญในบทบาทของตนเอง ได้มองเห็นความคิดของบุคคลที่อยู่ตรงข้าม ทำให้เข้าใจกันและกันมากขึ้น และยังต้องรายงานผลความคิดที่ตกผลึกของตนเองต่อผู้เข้าร่วมทั้งหมดด้วยการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดเป็นไปตามหัวใจหลักของกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา คือ การเข้าใจสิ่งต่างๆด้วยใจอย่างใคร่ครวญด้วยกระบวนการรับฟังอย่างลุ่มลึก ซึ่งกิจกรรมที่จัดให้ เป็นไปเพื่อให้เยาวชนและผู้ปกครองได้เข้าใจกันและกัน ได้สื่อสารกันจากใจถึงใจ จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวใกล้ชิดกันมากขึ้น เป็นการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาความรู้สึกลึกซึ้งคิดอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่ง

ต่างๆ ปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (ชลดา ทองทวี, 2551)

การวางแผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นกระบวนการสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิการ์ แสงทอง (2554) เรื่องการนำกระบวนการละครมาใช้เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ผลการจัดกิจกรรมพบว่าทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทิน เจริญประโคน (2556) ที่พัฒนาคุณค่าในตนเองตามกระบวนการจิตตปัญญา ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภายหลังการจัดกิจกรรมทั้ง2ครั้งแล้ว เยาวชนบางคนทำงานทำ เมื่อได้งานก็แบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้กับผู้ปกครอง เป็นไปตามที่ณัฐภาพ ระวะใจ (2554) ที่กล่าวว่า บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง จะเป็นบุคคลที่มีความรู้สึกที่ดีกับตนเองและมีความเห็นว่าคุณค่าในตนเองมีความสำคัญและคุณค่า เป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อตนเองและคนในสังคม รับผิดชอบต่อตนเองและคนในสังคม รับผิดชอบต่อสังคม ให้การยอมรับ และให้ความสำคัญในความสามารถของตนเอง สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง

เยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ เป็นบุคคลที่เคยกระทำความผิดและได้รับบทเรียนจากความผิดพลาด ได้รับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้น และได้สำนึกผิดแล้ว ในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือให้การพัฒนาและติดตามไม่ให้เยาวชนกลับไปกระทำ

ความผิดซ้ำ อย่างไรก็ตามนอกจากเยาวชนจะได้รับ การยอมรับจากครอบครัวแล้ว สังคมควรให้โอกาส และสนับสนุนให้เยาวชนเหล่านั้นได้มีพื้นที่และได้รับการยอมรับจากสังคมด้วย

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบ BRAIN Model ตามกระบวนการทางจิตตปัญญาเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามหรือจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการสื่อสารในครอบครัว และการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนกระทำ ความผิดซ้ำอีก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาตามรูปแบบ BRAIN Model สามารถใช้พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนได้ จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกรณีอื่นได้อย่างหลากหลาย เช่น การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองหรือทักษะทางสังคมของนักเรียน นักศึกษา หรือ สมาชิกในชุมชนต่างๆ

อ้างอิง

กมลวรรณ คารมปราษฎ์ คล้ายแก้ว. (2557). ปัจจัยทาง ด้าน สถาน การณ์ ใน ครอบครัว สถาบันการศึกษาและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา*, 6(1), 166-167.

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2553). รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- กรรณิการ์ แสงทอง. (2554). การนำกระบวนการละครมาใช้เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร.
- จิตรภรณ์ จิตรธร. (2551). การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินศึกษาเชิงทฤษฎีการควบคุมตนเอง การควบคุมทางสังคม และการคบหาสมาคมที่แตกต่าง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุมพล พุฒภัทรวชิร. (2551). จิตตปัญญาศึกษา: รุ่งอรุณแห่งจิตสำนึกใหม่ทางการศึกษา. ในหนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการประจำปี 2551 เรื่องจิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชลลดา ทองทวี. (2551). รายงานผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี และ อุนิสา เลิศโตมรสกุล. (2553). การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในประเทศไทย : แนวทางในการป้องกันและแก้ไขโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐภาพ ระวังใจ. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณภัสสร บุญเพ็ง. (2549). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา: สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาจรีย์ ติวลีเรศ และรัตนา นฤภัทร. (2552). รายงานผลการโครงการจิตตปัญญาศึกษา. ภูเก็ต: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- พรพรรณ มากบุญ และ สมทรัพย์ สุขอนันต์. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต2 จังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยปริกา, 24(4), 114-125.
- พาฝัน อารีมา. (2547). การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนชายในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก โดยใช้กิจกรรมบูรณาการ. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญญา กุลนภาดล. (2555). การให้คำปรึกษาวัยรุ่นและครอบครัว. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (3 พฤศจิกายน 2557). จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 - 2556. สืบค้นจาก <http://www.djop.moj.go.th/media/k2/attachments/backoffend.pdf>

สถาบันรามจิตติ. (2553). *รายงานสภาวะการณ์เด็กและเยาวชน ปี 2551-2552*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อณินทร์ วาริรัตน์นกุล. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว ทักษะคิดและพฤติกรรมต่อยาเสพติดของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมติดยาเสพติดและวัยรุ่นที่ไม่มีพฤติกรรมติดยาเสพติดในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2543). *พาลูกค้นหาความนับถือตนเอง*. กรุงเทพฯ : ชันต้าการพิมพ์.

Maslow, A.H. (1970). *Motivation and Personality*. (2nd) .New York: Harper and Row,Publisher Inc.